

Vlaanderen
is economie, wetenschap
& innovatie

Analyse

Ondernemerscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen situatie 2022

ecoom

EXPERTISECENTRUM O&O MONITORING

DEPARTEMENT
ECONOMIE
WETENSCHAP &
INNOVATIE

Ondernemerscultuur en
ondernemend gedrag in Vlaanderen
situatie 2022

Colofon

Ondernemerscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: situatie 2022 is een publicatie in opdracht van het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) van de Vlaamse overheid uitgevoerd door ECOOM-STORE, UGent.

Verantwoordelijke uitgever

Johan Hanssens, Secretaris-generaal
Vlaamse overheid, Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI)
Koning Albert II-laan 35, bus 10
1030 Brussel

Info.ewi@vlaanderen.be | Tel.: 02 553 59 80

Contact

Ilse Boeykens, Beleidsmedewerker Departement EWI, ilse.boeykens@vlaanderen.be

Auteurs

Jolien Roelandt en Petra Andries (ECOOM STORE, UGent)

Datum van uitgave

Augustus 2023

Depotnummer: D/2023/3241/284

Overname is alleen toegestaan met bronvermelding.

Het Departement EWI aanvaardt geen aansprakelijkheid voor het gebruik van de in dit rapport opgenomen informatie.

Coverfoto © Unsplash

Inhoudsopgave

Colofon.....	1
Inleiding.....	3
De belangrijkste resultaten anno 2022.....	3
A. Maatschappelijke perceptie van ondernemerschap.....	3
B. Zelfperceptie.....	4
C. Startersactiviteiten	7
D. Intrapreneurship.....	9
E. Financiering van ondernemers.....	9
F. Verschil tussen starters en niet-starters.....	10
Samenvatting.....	13
Bronnenlijst.....	15
Appendix.....	17

Inleiding

Van begin oktober 2022 tot begin december 2022 voerde ECOOM-STORE UGent zijn zevende onderzoek uit naar de ondernemerscultuur en het ondernemend gedrag in Vlaanderen anno 2022. De resultaten, gepresenteerd in dit rapport, zijn gebaseerd op een telefonische enquête bij een representatieve steekproef van 1.035 inwoners van Vlaanderen, tussen 18 en 64 jaar oud. De steekproef is, net als bij het onderzoek van 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 en 2021 (Andries et al., 2017, 2018; Roelandt & Andries, 2019, 2020a, 2021, 2022), gestratificeerd naar leeftijd, geslacht, en opleidingsniveau. De resultaten zijn ook gewogen op basis van deze drie dimensies. De methodologie en vraagstelling is zeer gelijkaardig aan die van het vorige Steunpunt Ondernemerschap en Regionale Economie, wat maakt dat de resultaten vergelijkbaar zijn met Vlaamse cijfers voor eerdere jaren (zie ook Holvoet, Bosma, en Crijns, 2015a en 2015b) en met internationale gegevens uit de Global Entrepreneurship Monitor (GEM) (2023)¹.

De belangrijkste resultaten anno 2022

A. Maatschappelijke perceptie van ondernemerschap

Verschillende onderdelen van de bevraging polsten naar de perceptie en zichtbaarheid van ondernemerschap in België. De helft van de Vlamingen (46%) meent anno 2022 dat ondernemerschap over het algemeen als een wenselijke carrièrekeuze wordt beschouwd. Dit is gelijkaardig aan het cijfer van vorig jaar (45% in 2021) en bestendigt de lichte daling ten opzichte van voorgaande jaren (56% in 2018 en 2019 en 50% in 2020; zie Tabel 1 en Figuur 8 in Appendix), die vermoedelijk toe te schrijven is aan de COVID-19-pandemie en de energiecrisis. Ongeveer 43% van de Vlamingen geeft aan dat succesvolle ondernemers in Vlaanderen aanzien en respect genieten, wat beduidend lager ligt dan de cijfers van voorgaande jaren (zie Tabel 1 en Figuur 8 in Appendix). Daarnaast vindt 40% van de Vlamingen dat men vaak verhalen over succesvolle jonge bedrijven ziet in de media. Dit cijfer schommelde de voorbije jaren sterk en ligt nu nog iets lager dan vorig jaar. Verder geeft 56% aan persoonlijk iemand te kennen die de voorbije twee jaar een zaak heeft opgericht². Daarmee wordt de stijgende trend die zich sinds 2014 liet optekenen, onderbroken (zie Tabel 1 en Figuur 8 in Appendix). Het cijfer ligt echter nog steeds vrij hoog. Ook in vergelijking met de referentielanden scoort Vlaanderen hier zeer goed. Enkel Frankrijk (60%) scoort hoger op deze vraag. Vlaanderen wordt gevolgd door Nederland (55%), Zweden (54%), Verenigd Koninkrijk (48%), Luxemburg (41%) en Duitsland (34%) (Global Entrepreneurship Monitor, 2023). Tot slot had ongeveer 21% van de Vlamingen in het verleden ooit een eigen zaak. Hoewel we dus een status quo zien in ondernemerschap als wenselijke carrièrekeuze, zien we een daling bij de andere indicatoren voor maatschappelijke perceptie. Een mogelijke

¹ Niet voor alle indicatoren in dit rapport zijn internationale cijfers beschikbaar. Waar beschikbaar, wordt de vergelijking gemaakt.

² Hierbij dient opgemerkt te worden dat de manier waarop deze indicatoren gemeten en berekend werden, dezelfde is als vorig jaar maar licht verschilt van voorgaande jaren (in lijn met een gewijzigde formulering in de internationale GEM vragenlijst). Waar het vroeger een ja/nee vraag betrof, werd de twee laatste edities gevraagd hoeveel personen de respondent kent die de voorbije twee jaar een zaak hebben opgericht. 56% van de respondenten kende minstens één zo'n persoon.

verklaring ligt in het algemeen negatieve economische klimaat. We zagen immers een gelijkaardige daling in aanloop naar de kredietcrisis van 2008 – 2009 (zie Figuur 8 in Appendix).

Bijkomende analyse op basis van leeftijdscategorie toont interessante verschillen betreffende maatschappelijke perceptie anno 2022. In lijn met vorig jaar geeft 79% van de Vlamingen tussen 30 en 34 jaar aan een ondernemer te kennen in zijn/haar persoonlijke omgeving, terwijl dit cijfer voor de leeftijdscategorie tussen 55 en 64 jaar op 42% ligt. Voor andere leeftijdscategorieën liggen deze cijfers ergens tussenin. Verder blijkt ook dat, in vergelijking met alle andere leeftijdscategorieën, meer 45-plussers vinden dat er media-aandacht is voor succesvolle jonge bedrijven.

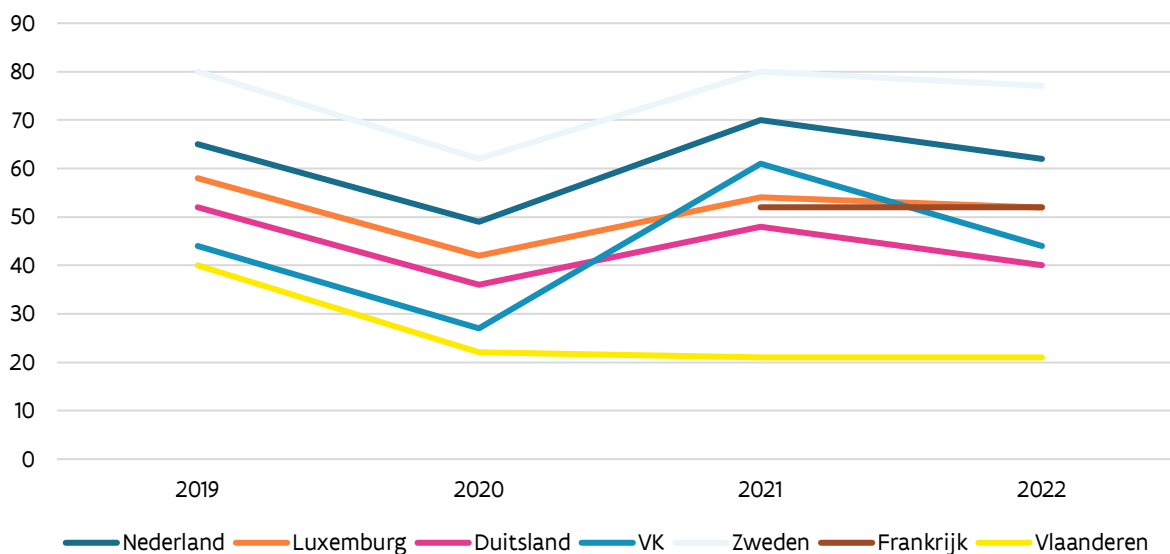
Andere meer gedetailleerde analyses waarbij rekening wordt gehouden met het opleidingsniveau van de respondenten, leveren een interessante bevinding op betreffende de maatschappelijke perceptie. Slechts 33% van de Vlamingen zonder diploma middelbaar onderwijs kent een ondernemer in persoonlijke omgeving. Bij alle andere opleidingsniveaus ligt dat getal veel hoger (53% bij Vlamingen met diploma middelbaar onderwijs, 62% bij Vlamingen met diploma postsecundair onderwijs en 62% bij Vlamingen met een bachelor, master of doctoraat). Dit is volledig in lijn met de resultaten van vorig jaar.

Wanneer we ten slotte naar de verschillen tussen mannen en vrouwen kijken, zien we geen significante verschillen op vlak van maatschappelijke perceptie en ook niet op vlak van het persoonlijk netwerk van ondernemers. Dit is opvallend, aangezien we hier de voorbije jaren wel significante verschillen optekenden tussen mannen en vrouwen, in het voordeel van de mannen.

B. Zelfperceptie

Wanneer we kijken naar de individuele percepties van ondernemerschap, zien we dat slechts 21% van de Vlamingen denkt dat er zich in de komende zes maanden goede opportuniteiten zullen voordoen om een bedrijf op te richten. Dit is in lijn met de cijfers in 2021 (21%) en 2020 (22%), en een daling in vergelijking met de cijfers van eerdere jaren (40% in 2019; 42% in 2018; zie Tabel 1 en Figuur 9 in Appendix). Bijkomende verzamelde informatie uit 2020 toonde reeds aan dat deze daling in het zien van opportuniteiten te wijten was aan de COVID-19-pandemie. Hoewel de gevolgen van de pandemie intussen veel minder uitgesproken zijn, kampen we momenteel met een algemeen negatief economisch klimaat, wat vermoedelijk aan de oorzaak ligt van dit aanhoudende lagere cijfer. Opmerkelijk is echter dat het lagere cijfer door de COVID-19-pandemie zich in andere landen in 2021 grotendeels herstelde, waardoor de opportuniteitsdetectie in 2022 elders hoger ligt dan in Vlaanderen (zie Figuur 1): waar 21% van de Vlamingen anno 2022 goede opportuniteiten ziet, is dat voor Duitsland 40%, voor Verenigd Koninkrijk 44%, Frankrijk en Luxemburg 52%, Nederland 62% en Zweden 77% (Global Entrepreneurship Monitor, 2023).

Figuur 1 Opportuïteitsdetectie: internationale vergelijking

Wanneer we kijken naar het vertrouwen van de Vlamingen in eigen kunnen, zien we dat 45% over de nodige kennis, vaardigheden en ervaring denkt te beschikken om een zaak te starten. Dit ligt in lijn met de cijfers van vorig jaar (49%) en van 2020 (47%), maar ligt lager dan in 2018 (56%) (zie Tabel 1 en Figuur 9 in Appendix). Internationaal gezien zien we vrij gelijkaardige cijfers: Verenigd Koninkrijk (54%), Frankrijk en Luxemburg (50%), Zweden (49%), Nederland (42%) en Duitsland (36%) (Global Entrepreneurship Monitor, 2023).

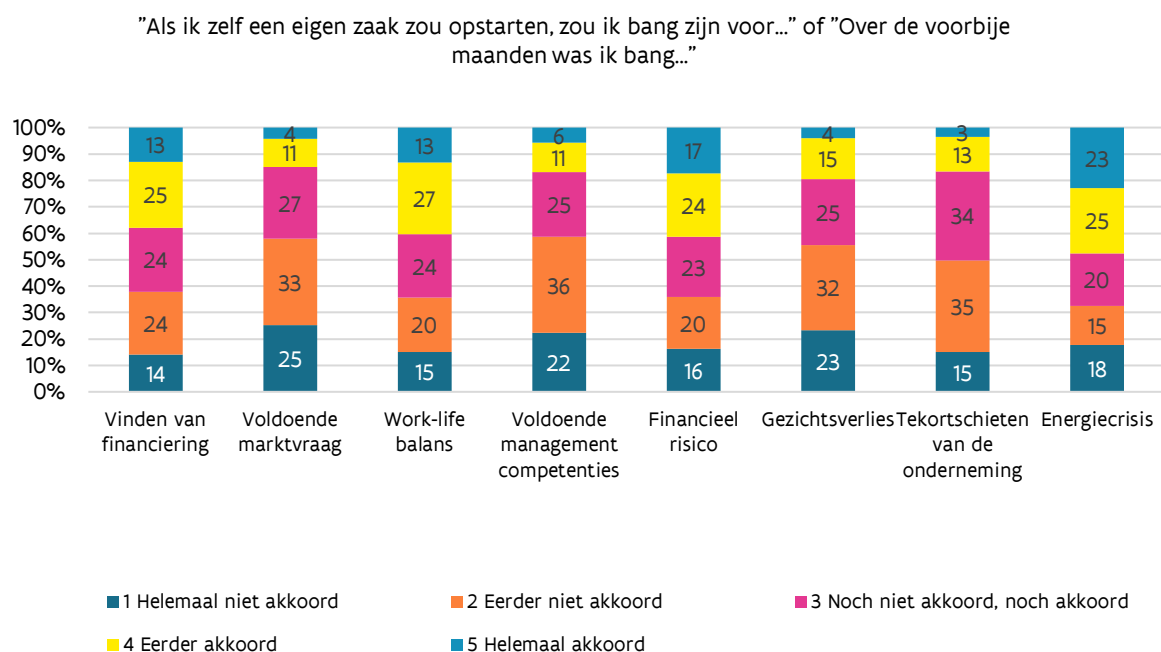
Verder geeft 45% van de Vlamingen die opportuïteiten zien, aan dat angst om te falen hen zou tegenhouden om een zaak te starten. Dit is in lijn met vorig jaar (45%), en de cijfers van eerdere jaren, uitgezonderd 2020 (39% in 2020, 49% in 2019; 46% in 2018; zie Angst voor falen (a) in Tabel I en Figuur II in Appendix). Internationaal gezien blijven we hierin jammer genoeg vrij hoog scoren. Het Verenigd Koninkrijk scoort het hoogst (53%), gevolgd door Vlaanderen (45%), Duitsland en Luxemburg (44%), Zweden (42%), Frankrijk (41%) en Nederland (34%) (Global Entrepreneurship Monitor, 2023). Wanneer we deze faalangst op een andere manier berekenen, namelijk als percentage van de *totale* populatie (inclusief Vlamingen die geen opportuïteiten zien) zien we een iets stabiel beeld, namelijk 51% (ten opzichte van 48% in 2021, 48% in 2020, 54% in 2019 en 50% in 2018; zie Angst voor falen (b) in Tabel 1 en Figuur 9 in Appendix).

Aangezien de voorbije jaren de angst om te falen aanzienlijk hoog was, vroegen we aan alle respondenten een score van 1 ("Helemaal niet akkoord") tot 5 ("Helemaal akkoord")³ te geven op verschillende subdimensies van angst om te falen. Uit Figuur 2 blijkt dat Vlamingen vooral bang zijn dat hun bedrijf of hypothetisch bedrijf de energiecrisis niet zou aankunnen (gemiddelde van 3,2 op 5). Verder zijn de Vlamingen, net zoals vorig jaar, bang voor het persoonlijke, financiële risico dat ondernemen met zich meebrengt (gemiddelde

³ Indien de respondent reeds bezig is met het opstarten van een zaak of er al een heeft, werden deze vragen ingeleid met: "Over de voorbije maanden was ik bang...". In het andere geval werden deze vragen ingeleid met "Als ik zelf een eigen zaak zou opstarten, zou ik bang zijn..." en dit op een schaal van 1 (Helemaal niet akkoord) tot 5 (Helemaal akkoord).

van 3,1 op 5), een verstoorde work-life-balans (met een gemiddelde score van 3 op 5) en het vinden van financiering (gemiddelde van 3 op 5). Minder bang is men voor volgende subdimensies: voldoende markt vraag (gemiddeld 2,4 op 5), voldoende managementcompetenties (gemiddeld 2,4 op 5), gezichtsverlies (gemiddeld 2,5 op 5) en het tekortschieten van de onderneming (bijvoorbeeld naar klanten toe) (gemiddeld 2,6 op 5). Merk op dat het hier dus over de volledige populatie van Vlamingen gaat, en niet enkel over zij die opportuniteiten zien. Bijkomende analyses tonen aan dat die laatsten als volgt scoren op de dimensies van faalangst: 2,8 op vinden van financiering, 2,1 op markt vraag, 2,9 op work life balance, 2,3 op managementcompetenties, 2,9 op financieel risico, 2,3 op gezichtsverlies, 2,5 op tekortschieten van de onderneming en 2,8 op energiecrisis. Voor de Vlamingen die opportuniteiten zien ligt de angst om te falen op alle subdimensies, behalve bij het tekortschieten van de onderneming, significant lager dan bij de Vlamingen die geen opportuniteiten zien.

Figuur 2: Angst om te falen en subdimensies (gewogen cijfers; % van de totale populatie)

Wat betreft de bijkomende analyses naar leeftijdscategorie, opleidingsniveau en geslacht, merken we dat de jongste leeftijdscategorie, net zoals vorig jaar, het minste vertrouwen heeft in eigen kunnen. Slechts 27% van de Vlamingen tussen 18 en 29 jaar gelooft de nodige competenties te hebben om een zaak te kunnen starten.

Op vlak van opleidingsniveau zien we geen significante verschillen wat betreft zelfperceptie. Wel zien we verschillen op vlak van geslacht. Net als in het verleden schatten mannen hun ondernemerscompetenties hoger in: 54% van de mannen versus 36% van de vrouwen denkt over de nodige competenties te beschikken om een eigen zaak te starten. Zoals aangehaald in eerdere rapporten

betekenen deze cijfers niet noodzakelijk dat mannen effectief over meer ondernemerscompetenties beschikken dan vrouwen. Wetenschappelijk onderzoek toont immers aan dat mannen typisch hun eigen competenties en kunnen hoger inschatten, terwijl vrouwen dan weer meer bescheiden zijn en meer aan zichzelf twijfelen. Vrouwen blijken dan ook over het algemeen meer angst te hebben om te falen (56% van de vrouwen ten aanzien van 46% van de mannen). Wanneer men echter gaat kijken naar de deelpopulatie die opportuniteiten ziet, valt dit significant verschil in faalangst weg.

Wanneer we naar de specifieke aspecten van faalangst kijken, blijken Vlamingen van verschillende leeftijd, geslacht en opleidingsniveau ook andere aspecten van faalangst te vertonen. 30- tot 34-jarigen hebben minder angst dan 55- tot 64-jarigen dat er niet voldoende marktvraag zou zijn en dat hun bedrijf of hypothetisch bedrijf de energiecrisis niet zou aankunnen. Verder hebben 35- tot 44-jarigen meer angst dan hun oudere tegenhangers dat hun work-life-balans zal verstoord worden door hun bedrijf of hypothetische bedrijf. Verder blijkt dat vrouwen significant meer angst hebben op alle subdimensies. Dit ligt in lijn met de resultaten van vorig jaar, waar ook toen vrouwen significant meer angst hadden op de volgende dimensies: onvoldoende marktvraag, vinden van voldoende financiering en het financieel risico. Deze significante verschillen op alle aspecten van faalangst kunnen deels te wijten zijn aan het feit dat vrouwen hun competenties over het algemeen lager inschatten. Wat betreft het opleidingsniveau stellen we vast dat Vlamingen met een bachelor, master of doctoraat (in vergelijking met Vlamingen met diploma middelbaar onderwijs) minder bang zijn voor het financiële risico dat ondernemen met zich meebrengt en voor de mogelijkheid dat hun bedrijf of hypothetische bedrijf de energiecrisis niet zou aankunnen.

C. Startersactiviteiten

De studie ging ook na hoeveel personen in de totale bevolking tussen 18 en 64 jaar aangeven (a) actief betrokken te zijn bij het opstarten van een nieuwe onderneming waarvan ze (mede-)eigenaar zullen zijn (ontluikend ondernemerschap) of (b) leiding te geven aan een eigen bedrijf dat minder dan 3,5 jaar oud is (nieuw ondernemerschap)⁴. Net zoals in vroegere studies en in de internationale GEM- studie, wordt het onderscheid tussen 'ontluikend' en 'nieuw' ondernemerschap bepaald op basis van uitbetaling van lonen, salarissen, of betalingen in natura door de nieuwe onderneming. Bij uitbetaling sinds minder dan 3 maanden spreken we van 'ontluikend ondernemerschap'. Bij uitbetaling sinds meer dan 3 maanden maar minder dan 42 maanden spreken we van 'nieuw ondernemerschap'.

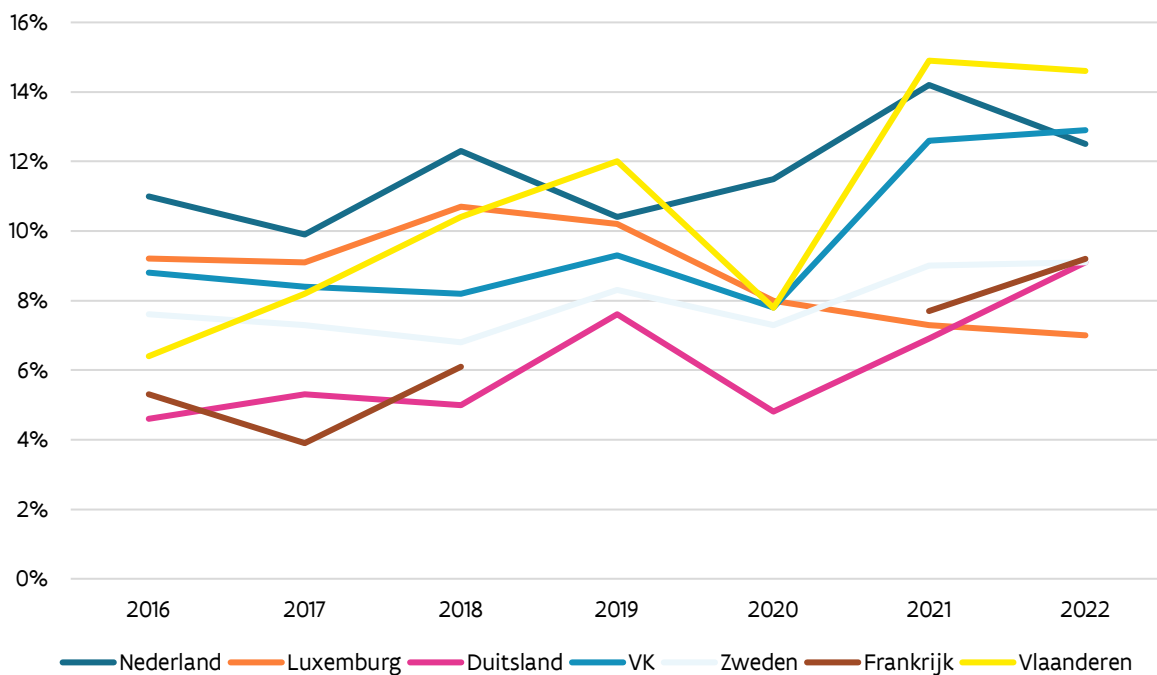
Uit de bevraging blijkt dat 9,5% van de Vlamingen een onderneming aan het opstarten is waarvan ze (mede)eigenaar zullen zijn ('ontluikend ondernemerschap') (zie Tabel 1 en Figuur 10 in Appendix). Verder leidt 5,5% van de Vlamingen een eigen onderneming die minder dan 3,5 jaar oud is ('nieuw ondernemerschap'). In totaal was 14,6% van de bevolking tussen 18 en 64 jaar actief als ontluikend of nieuw ondernemer⁵. Deze cijfers liggen in lijn met die van vorig jaar. Het ontluikende ondernemerschap is licht gedaald van 10,2%

4 Respondenten geven zelf aan of ze betrokken zijn bij start-ups. Deze indicator is dus gebaseerd op zelfidentificatie en verschilt van andere indicatoren die gebaseerd zijn op registraties en administratieve data.

5 Deze indicator is vergelijkbaar met de TEA-indicator (Total Early-stage Entrepreneurial Activity) uit de GEM-studie. De totale ondernemerschapsactiviteit is lager dan de som van de cijfers voor ontluikend en voor nieuw ondernemerschap, aangezien sommige respondenten zowel ontluikend als nieuw ondernemer zijn.

(2021) naar 9,5% (2022), en het nieuw ondernemerschap licht gestegen van 5,1% (2021) naar 5,5% (2022). Hoewel we voor de pandemie nog een positieve trend optekenden, lijkt het ontluikend ondernemerschap en de totale ondernemersactiviteit te stagneren. De komende jaren zullen meer duidelijkheid brengen of deze stagnatie tijdelijk dan wel blijvend is. Wanneer we naar de referentielanden in Figuur 3 kijken, zien we dat Vlaanderen het hoogst scoort op totale ondernemersactiviteit (14,6%), gevolgd door het Verenigd Koninkrijk (12,9%), Nederland (12,5%), Frankrijk (9,2%), Duitsland en Zweden (beide 9,1%) en Luxemburg (7%) (Global Entrepreneurship Monitor, 2023). Wat opvalt in Figuur 3, is dat Vlaanderen sneller dan de referentielanden herstelde van het dal veroorzaakt door de pandemie in 2020.

Figuur 3 Totale ondernemersactiviteit: Internationale vergelijking

Wat betreft de bijkomende analyses naar leeftijdscategorie, opleidingsniveau en geslacht, zien we dat de leeftijdscategorie van de 55-plussers op vlak van zowel ontluikend als nieuw ondernemerschap, en automatisch ook op vlak van de totale ondernemerschapsactiviteit, het minst ondernemend is. Dit resultaat ligt in lijn met voorgaande jaren. Tevens in lijn met de bevindingen van voorgaande jaren en met eerdere internationale cijfers, zien we dat vrouwen (met een totale ondernemerschapsactiviteit van 12,0%) minder ondernemen dan mannen (met een totale ondernemerschapsactiviteit van 17,2%). Dit verschil komt voornamelijk voort uit het verschil tussen mannen en vrouwen op vlak van nieuw ondernemerschap (3,9% bij vrouwen en 7,1% bij mannen). Bij ontluikend ondernemerschap is het verschil minder uitgesproken. Het feit dat vrouwen hun eigen ondernemerscompetenties lager inschatten en op alle subdimensies meer angst hebben om te falen dan mannen (zie hoger) speelt zeker een rol in de lagere totale ondernemersactiviteit van vrouwen. Net zoals vorig jaar zijn er geen significante verschillen terug te vinden wat betreft opleidingsniveau.

D. Intrapreneurship

Ondernemend gedrag manifesteert zich niet alleen als het opstarten van nieuwe ondernemingen, maar ook als 'intrapreneurship', i.e. het initiëren van nieuwe activiteiten als werknemer van een gevestigde onderneming. Net als vroegere internationale GEM-studies gebruikt deze studie volgende criteria voor het identificeren van intrapreneurship:

- De respondent is fulltime of part-time werknemer.
- De respondent was de voorbije drie jaar betrokken bij de ontwikkeling van nieuwe activiteiten voor zijn/haar belangrijkste werkgever. Hieronder verstaan we het ontwikkelen of op de markt brengen van nieuwe goederen of diensten, het opzetten van een nieuwe bedrijfstak, een nieuwe vestiging of dochtermaatschappij.
- De respondent had in deze activiteiten een leidersrol (in tegenstelling tot een ondersteunende rol).

Van alle Vlamingen had 10,6% in de voorbije drie jaar een leidersrol bij de ontwikkeling van nieuwe activiteiten voor zijn of haar werkgever (intrapreneurship gedefinieerd in brede zin). Ongeveer 8,4% van alle Vlamingen was ook op het moment van de bevraging actief als intrapreneur (intrapreneurship gedefinieerd in enge zin). De cijfers rond intrapreneurship zijn ten opzichte van vorig jaar licht gezakt (respectievelijk 11,1% en 9,5% intrapreneurship in brede en enge zin in 2021; zie Tabel 1 in Appendix). Het lijkt erop dat intrapreneurship in Vlaanderen stagneert. Hoewel de cijfers zeker niet alarmerend laag zijn, moeten deze indicatoren toch enigszins in de gaten worden gehouden, daar intrapreneurship een afspiegeling is van innovatie in gevestigde bedrijven en van kansen voor werknemers om zichzelf te ontplooiën.

Net zoals vorig jaar zijn hoogopgeleiden vaker intrapreneur dan personen met een lager opleidingsniveau. Opvallend is dat we, in tegenstelling tot de laatste 2 jaren, geen significante verschillen vinden tussen mannen en vrouwen op vlak van intrapreneurship in 2022. Net zoals vorig jaar blijken de Vlamingen tussen 18 en 29 jaar, en de 55-plussers, minder intrapreneur te zijn dan Vlamingen in de tussenliggende leeftijdscategorieën. Vlamingen tussen de 35 en 44 jaar blijken het vaakst intrapreneur.

E. Financiering van ondernemers

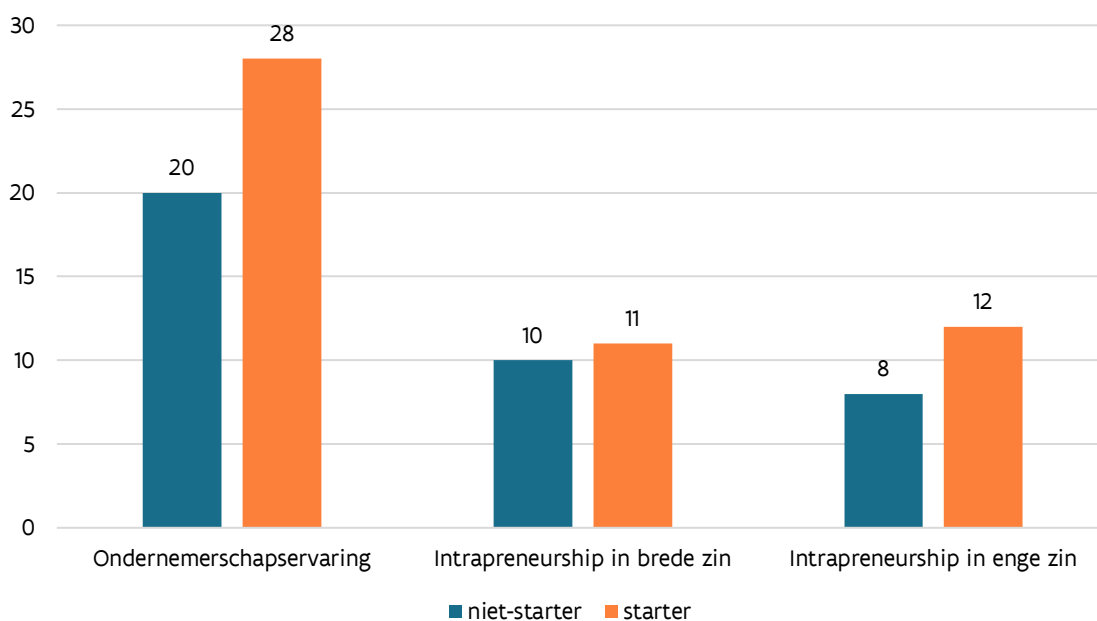
Van alle Vlamingen heeft ongeveer 8,8% de laatste drie jaren geld geïnvesteerd in een nieuwe zaak die door iemand anders opgestart werd. Hieronder valt bijvoorbeeld financiële steun aan een vriend(in), kennis, familielid of onbekende die een zaak start, maar het omvat geen investeringen in beurgenoteerde aandelen of beleggingsfondsen. Dit cijfer is iets hoger dan de ongeveer 8,1% in 2021. Ook het gemiddelde investeringsbedrag en de mediaan liggen iets hoger dan in 2021, namelijk respectievelijk €18.303 en €5.000 (ten opzichte van respectievelijk €13.248 en €4.000 in 2021; zie Tabel 1 in Appendix). We zien geen verschillen tussen individuen van verschillende leeftijdscategorieën, opleidingsniveaus of geslacht.

F. Verschil tussen starters en niet-starters

In de verdere analyses maken we het onderscheid tussen de Vlamingen die anno 2022 startersactiviteiten uitoefenden en zij die dat niet deden. De eerste groep, met name de starters, betreffen de Vlamingen die anno 2022 startersactiviteiten uitoefenden (en dus behoren tot de ontluikende ondernemers of de nieuwe ondernemers). De tweede groep zijn zij die anno 2022 geen startersactiviteiten uitoefenden. Wanneer we kijken naar de verschillen tussen starters en niet-starters, zien we dat de meerderheid van de starters een man is. Meer bepaald is 59% van de starters een man (dit t.o.v. 49% bij de niet-starters). De gemiddelde starter is ook jonger dan de niet-starter (37 jaar voor de starter t.o.v. 43 jaar voor de niet-starter).

Verder blijken starters vaker over ondernemerservaring uit het verleden te beschikken (zie Figuur 4). Net zoals vorig jaar, blijken starters niet beduidend vaker intrapreneur te zijn dan niet-starters. Dit is verrassend, aangezien wetenschappelijke literatuur suggereert dat intrapreneurship als opstap naar onafhankelijk ondernemerschap kan leiden (Roelandt en Andries, 2020b). Misschien heeft de nasleep van de COVID-19-situatie en het algemeen negatieve economische klimaat er toe geleid dat intrapreneurs de stap naar ondernemerschap niet durven zetten of uitstellen.

Figuur 4 Ervaring starters versus niet-starters

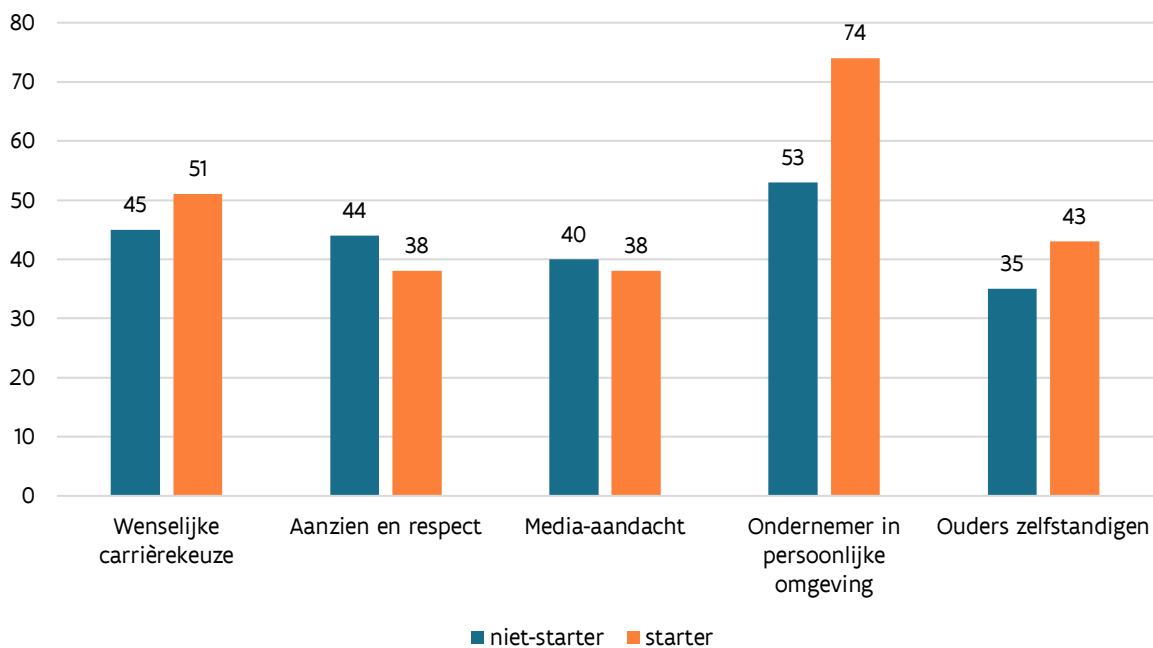

Aangezien we uit internationaal wetenschappelijk onderzoek weten dat de algemene maatschappelijke perceptie rond ondernemerschap van belang is voor het opstarten van een onderneming, kijken we ook naar verschillen in maatschappelijke perceptie tussen starters en niet-starters (zie Figuur 5). Zoals vorig jaar kennen starters vaker ondernemers in hun persoonlijke omgeving dan niet-starters (74% t.o.v. 53%). De perceptie dat ondernemerschap een wenselijke carrièrekeuze is, dat ondernemers in Vlaanderen aanzien en respect krijgen en dat er voldoende media-aandacht is rond ondernemerschap blijkt, net zoals vorig jaar, niet significant te verschillen tussen starters en niet-starters. Hieruit blijkt, zoals we ook vorig jaar

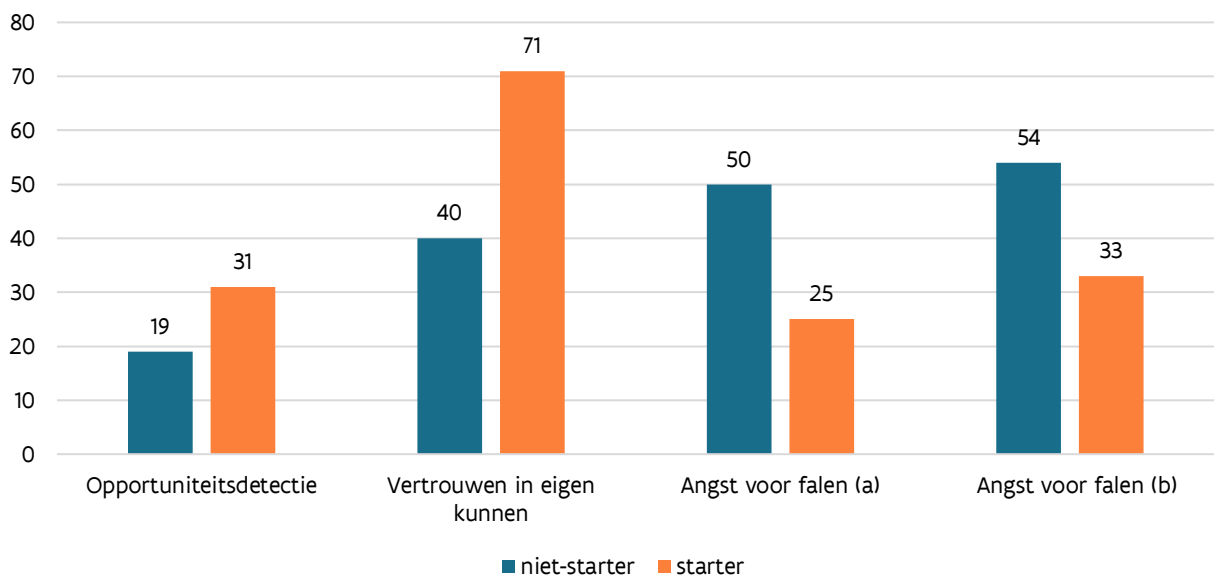
vaststelden, dat voornamelijk de directe omgeving van het individu van doorslaggevend belang is in de keuze om al dan niet een eigen onderneming op te starten.

Wat de zelfperceptie betreft (zie Figuur 6), ziet de starter meer opportuniteiten in zijn/haar omgeving (31% t.o.v. 19%) en heeft hij/zij meer vertrouwen in eigen kunnen (71% t.o.v. 40%). Daarnaast hebben starters minder angst om te falen dan niet-starters (33% t.o.v. 54%; angst voor falen gemeten voor alle starters en alle niet-starters). Dit blijkt ook zo te zijn wanneer we angst om te falen berekenen voor de subpopulatie van starters en niet-starters die opportuniteiten zien (25% t.o.v. 50%).

Figuur 5 Maatschappelijke perceptie van ondernemerschap bij starters en niet-starters

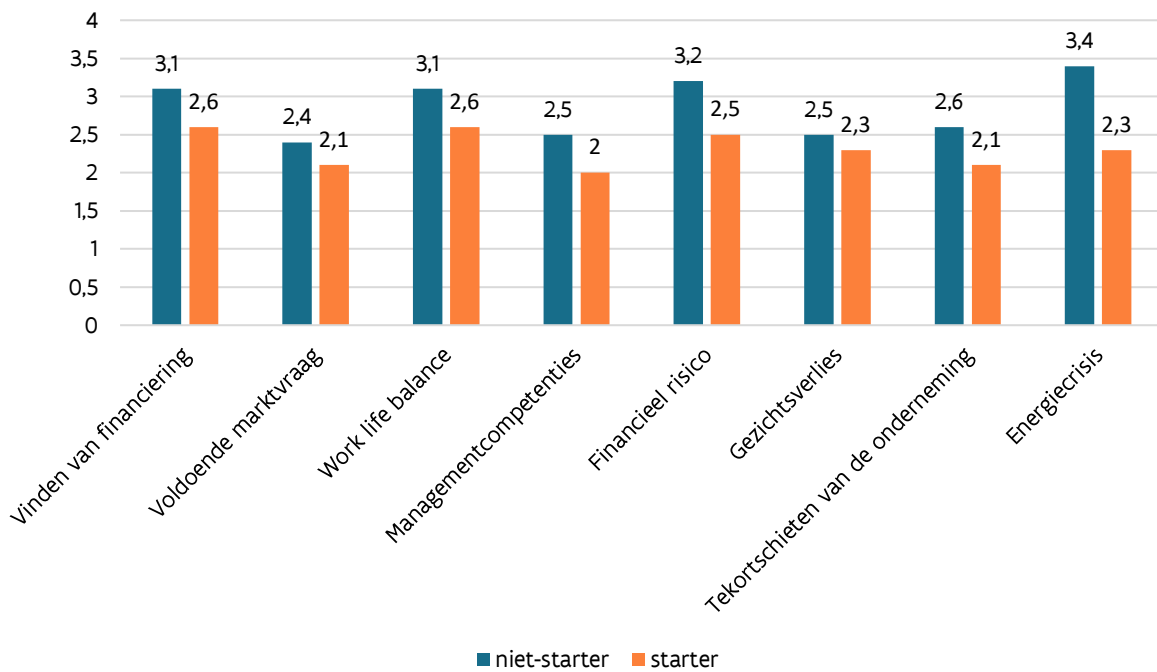

Figuur 6 Zelfperceptie bij starters en niet-starters (gewogen cijfers, in % van de populatie van niet-starters en starters; met uitzondering van Angst voor falen (a) dat geëxtrapoleerd is naar deelpopulatie die opportuniteiten verwacht

Wanneer we voor de totale populatie (dus niet enkel zij die opportuniteiten verwachten) van starters en niet-starters naar de subdimensies van faalangst kijken, merken we dat starters op alle subdimensies significant lager scoren dan de niet-starters, behalve wanneer het gaat over gezichtsverlies (zie Figuur 7).

Figuur 7 Specifieke faalangst starters versus niet-starters (gewogen gemiddelde populatie van niet-starters en starters)

Samenvatting

De studie toont, net zoals vorig jaar, een lichte daling in de cijfers rond de maatschappelijke perceptie van ondernemerschap in Vlaanderen. Minder dan de helft van alle Vlamingen geeft aan dat succesvolle ondernemers in Vlaanderen aanzien en respect genieten en vindt dat men in de media vaak verhalen over succesvolle jonge bedrijven ziet. 46% van de Vlamingen meent dat ondernemen in Vlaanderen als een interessante carrièrekeuze wordt beschouwd. 56% van de Vlamingen kent persoonlijk een ondernemer die de voorbije twee jaar een zaak heeft opgericht.

Wat de zelfperceptie betreft, zien we dat iets minder dan de helft van de Vlamingen denkt over de nodige kennis, vaardigheden en ervaring te beschikken om een zaak te starten. Verder blijft het percentage Vlamingen dat opportuniteiten ziet om een eigen zaak te starten, hangen op het lage niveau van 2020: slechts 21% verwacht de komende zes maanden opportuniteiten om te ondernemen in de regio waar hij/zij woont. Tot slot blijkt dat, voor zij die opportuniteiten zien, iets minder dan de helft aangeeft dat angst om te falen hen tegenhoudt om effectief een zaak te starten. Vlamingen blijken vooral bang dat hun (hypothetisch) bedrijf de energiecrisis niet aankan. Verder zijn de Vlamingen, net zoals vorig jaar, voornamelijk bang voor het persoonlijke, financiële risico dat ondernemen met zich meebrengt, een verstoorde work-life-balans en het vinden van financiering.

Ondanks de achteruitgang in de maatschappelijke perceptie rond ondernemerschap en de veel beperktere identificatie van opportuniteiten (ook in vergelijking met de referentielanden), liggen de effectieve ondernemersactiviteiten toch nog hoog en op een gelijkaardig niveau als vorig jaar. 9,5% van de Vlamingen is een onderneming aan het opstarten ('ontluikend ondernemerschap') en 5,5% van de Vlamingen leidt een eigen onderneming die minder dan 3,5 jaar oud is ('nieuw ondernemerschap'). In totaal was 14,6% van de bevolking tussen 18 en 64 jaar in 2022 actief als ontluikend of nieuw ondernemer. Hiermee doen we het internationaal gezien wel zeer goed. De komende jaren zullen moeten uitwijzen of de positieve trend van voor de pandemie zich verderzet dan wel of de cijfers voor ondernemerschap stagneren. De cijfers voor intrapreneurship lijken in ieder geval wel te stagneren: ongeveer 8,4% van alle Vlamingen was op het moment van de bevraging actief als intrapreneur (ten opzichte van 9,5% in 2021, 12,9% in 2020 en 9,5% in 2019).

Ten opzichte van eerdere jaren investeerden iets meer Vlamingen geld in een nieuwe zaak die door iemand in hun omgeving werd opgericht (8,8% in 2022 ten opzichte van 8,1% vorig jaar). Hierbij investeerden ze gemiddeld €18.303 (mediaan €5.000), of ook een iets hoger bedrag dan vorig jaar.

Wanneer we kijken naar de Vlamingen die anno 2022 startersactiviteiten uitoefenden (en dus behoren tot de ontluikende ondernemers of de nieuwe ondernemers), zien we dat ze vaker een man zijn (59% van de starters versus 49% van de niet-starters is man) en gemiddeld ook jonger zijn dan niet-starters (37 jaar versus 43 jaar). Verder blijken starters vaker ondernemers in hun persoonlijke omgeving te kennen dan niet-starters. Starters zien ook meer opportuniteiten, en hebben meer vertrouwen in hun eigen kunnen en minder

faalangst dan niet-starters. In de perceptie dat ondernemerschap een wenselijke carrièrekeuze is, dat ondernemers in Vlaanderen aanzien en respect krijgen, en dat er voldoende media-aandacht is rond ondernemerschap is, net zoals vorige jaren, geen significant verschil tussen starters en niet-starters. Vooral de eigen kenmerken, competenties, en het netwerk van een individu blijken een doorslaggevende rol te spelen bij de stap naar ondernemerschap.

Hoewel de totale ondernemersactiviteit in Vlaanderen nog steeds op een hoog niveau ligt, zeker in vergelijking met onze referentielanden, kunnen we uit dit rapport afleiden dat het herstelproces na de pandemie enigszins bemoeilijkt wordt door het algemeen negatieve economische klimaat. Dit blijkt ook uit het feit dat Vlamingen het meest angst hebben voor de impact van de energiecrisis op hun (hypothetisch) bedrijf. Daarna volgen, net zoals vorig jaar, de angst voor het persoonlijke, financiële risico dat ondernemen met zich meebrengt, een verstoorde work-life-balans en het vinden van financiering. Het beleid moet bijgevolg blijven inzetten op het reduceren van faalangst en aandacht besteden aan de financiële aspecten van ondernemerschap. Door de inflatie, beperktere vraag en hogere kosten is het voor ondernemers immers nog moeilijker om rendabel te blijven. Het blijven faciliteren van een voldoende uitgebreid en kwaliteitsvol aanbod aan financiering, alsook het creëren van een veilige omgeving om kennis te maken met ondernemerschap, blijven dan ook belangrijke beleidsinitiatieven. Bij al deze beleidsinitiatieven kan bijzondere aandacht worden besteed aan vrouwen en iets oudere leden van de bevolking, dewelke qua ondernemersactiviteiten achterblijven op hun mannelijke en jongere tegenpolen.

Bronnenlijst

- Andries, P., Rijsssegem, L., Roelandt, J., Stappers, J., Vaznyte, E. (2017) Ondernemerscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2016. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-17-001.
- Andries, P., Rijsssegem, L., Roelandt, J. (2018) Ondernemerscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2017. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-18-003.
- Bosma, N., Crijns, H., Holvoet, T. (2013a). Beleidsrapport STORE-B-12-004A Global Entrepreneurship Monitor 2011. Report for Belgium & Flanders.
- Bosma, N., Holvoet, T., Crijns, H. (2013b). Beleidsrapport STORE-B-13-016 Global Entrepreneurship Monitor 2012. Report for Belgium & Flanders.
- Bosma, N., Holvoet, T., Crijns, H. (2014). Beleidsrapport STORE-B-14-012 Global Entrepreneurship Monitor 2013. Report for Belgium & Flanders.
- Global Entrepreneurship Monitor (GEM) (2023). Global Entrepreneurship Monitor: Global Report 2022/2023: Adapting to a New Normal. London: GEM.
- Global Entrepreneurship Monitor (GEM) (2022). Global Entrepreneurship Monitor: Global Report 2021/2022: Opportunity Amid Disruption. London: GEM.
- Global Entrepreneurship Research Association (GERA) (2021). GEM Global Entrepreneurship Monitor: Global Report 2020/21. Babson Park, MA: Babson College, Haute Ecole de Gestion, Fribourg.
- Global Entrepreneurship Research Association (GERA) (2020). GEM Global Entrepreneurship Monitor: Global Report 2019/20. Babson Park, MA: Babson College, Korea Entrepreneurship Foundation.
- Global Entrepreneurship Research Association (GERA) (2019). GEM Global Entrepreneurship Monitor: Global Report 2018/19. Babson Park, MA: Babson College, Santiago, Chile: Universidad del Desarrollo, Korea Entrepreneurship Foundation.
- Global Entrepreneurship Research Association (GERA) (2018). GEM Global Entrepreneurship Monitor: Global Report 2017/18. Babson Park, MA: Babson College, Santiago, Chile: Universidad del Desarrollo, Kuala Lumpur, Malaysia: Universiti Tun Tun Abdul Razak, Korea Entrepreneurship Foundation.
- Global Entrepreneurship Research Association (GERA) (2017). GEM Global Entrepreneurship Monitor: 2016 Global Report. Babson Park, MA: Babson College, Santiago, Chile: Universidad del Desarrollo, Kuala Lumpur, Malaysia: Universiti Tun Tun Abdul Razak, Monterrey, Mexico: Tecnológico de Monterrey.
- Holvoet, T., Bosma, N., en Crijns, H. (2015a). Beleidsrapport STORE-B-15-009- Global Entrepreneurship Monitor 2014. Report for Belgium & Flanders.
- Holvoet, T., Bosma, N., en Crijns, H. (2015b). Bijlage Beleidsrapport STORE-B-15-009. Global Entrepreneurship Monitor 2014. Samenvatting voor Vlaanderen.
- Holvoet, T., Bosma, N., en Crijns, H. (2016). Global Entrepreneurship Monitor 2001-2015. 15 jaar GEM Vlaanderen: een overzicht. Beleidsrapport STORE-B-15-011.
- Roelandt, J. en Andries, P. (2019) Ondernemerscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2018. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-19-005.

Roelandt, J. en Andries, P. (2020) Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2019. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-20-018.

Roelandt, J. en Andries, P. (2020b) Beleidsrapport STORE-20-020. De overgang van intrapreneurship naar zelfstandig ondernemerschap: empirisch onderzoek.

Roelandt, J. en Andries, P. (2021) Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2020. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-20-019.

Roelandt, J. en Andries, P. (2022) Ondernemerschapscultuur en ondernemend gedrag in Vlaanderen: Situatie 2021. Steunpunt Economie en Ondernemen – UGent Beleidsrapport STORE-21-019.

Appendix

Tabel 1 Indicatoren voor Vlaanderen 2007-2022 (als % van de populatie)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Maatschappelijke perceptie																
Wenselijke carrièrekeuze	44	43	44	63	67	66	58	53	54	56	60	56	56	50	45	46
Aanzien en respect	51	44	48	53	59	60	54	54	57	65	70	60	61	59	55	43
Media-aandacht	43	41	37	45	48	55	41	50	54	40	45	51	49	53	44	40
Ondernemer in persoonlijke omgeving	35	29	30	22	23	15	17	17		51	51	57	53	49	63	56
Zelfperceptie																
Opportuniteitsdetectie	21	13	13	38	40	33	34	41	48	26	44	42	40	22	21	21
Vertrouwen in eigen kunnen	42	39	38	41	40	37	33	29	31	44	44	56	50	47	49	45
Angst voor falen ⁶	24	32	22	36	39	42	47	50	49	50	50	46	49	39	45	45
Angst voor falen ⁷												50	54	48	48	51
Startersactiviteiten																
Ontluikend ondernemerschap	2.7	2.1	1.6	2.2	2.3	1.3	2.8	2.6	3.7	4.8	5.3	6.9	8.1	4.5	10.2	9.5
Nieuw ondernemerschap	0.7	1.0	1.8	1.3	2.5	1.6	1.7	2.2	2.0	1.6	3.4	3.5	4.1	3.3	5.1	5.5
Totale ondernemerschaps-activiteit	3.4	3.0	3.3	3.5	4.8	2.8	4.4	4.7	5.4	6.4	8.2	10.4	12.0	7.8	14.9	14.6
Intrapreneurship																
In brede zin (afgelopen 3 jaren)										7.0	5.1	14.2	12.1	15.3	11.1	10.6
In enge zin (momenteel)								4.8		5.4	4.5	10.9	9.5	12.9	9.5	8.4

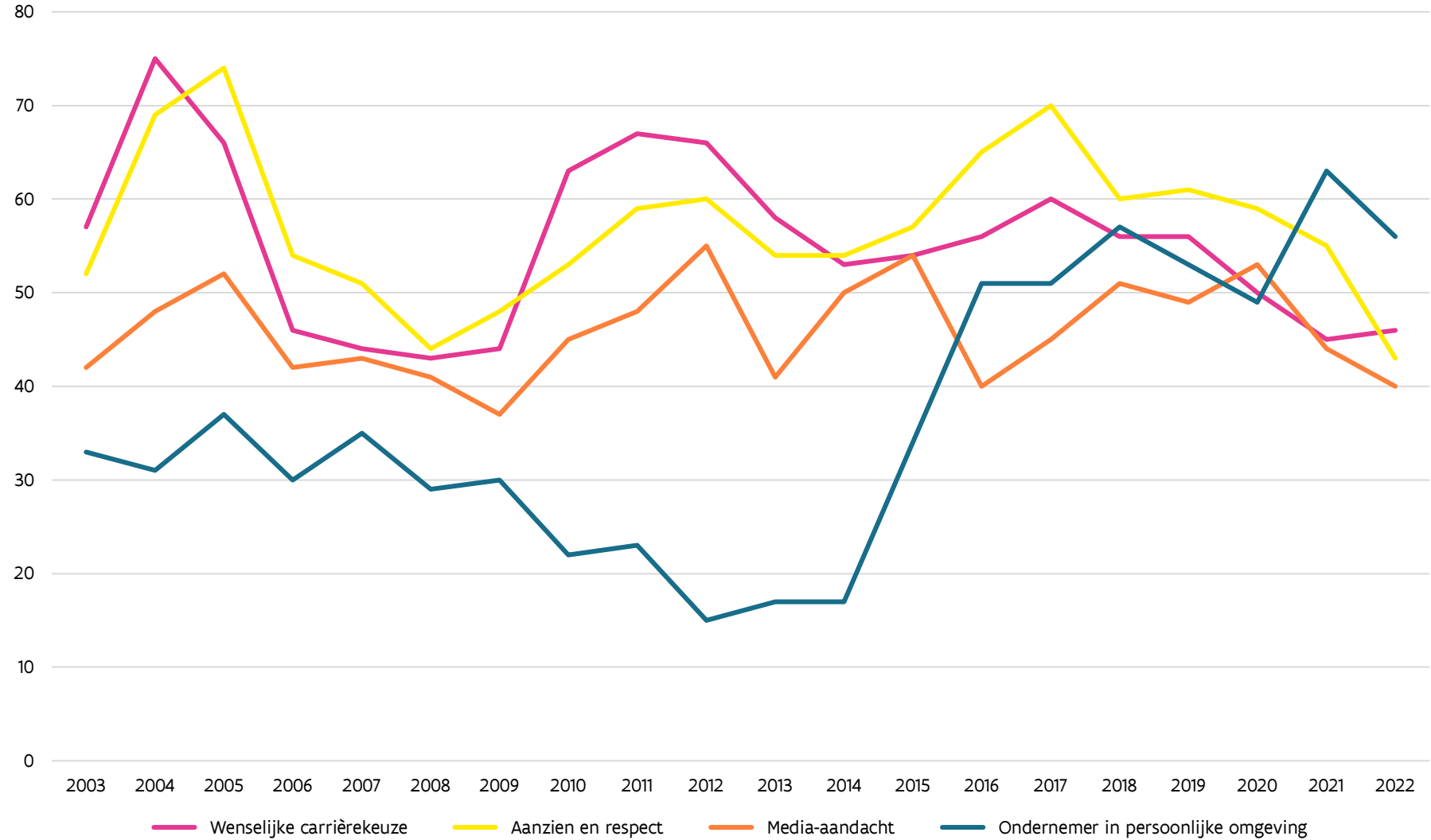
⁶ Uitgedrukt als percentage van de Vlamingen die in de komende 6 maanden goede opportuniteiten verwachten om een bedrijf te starten

⁷ Uitgedrukt als percentage van alle Vlamingen

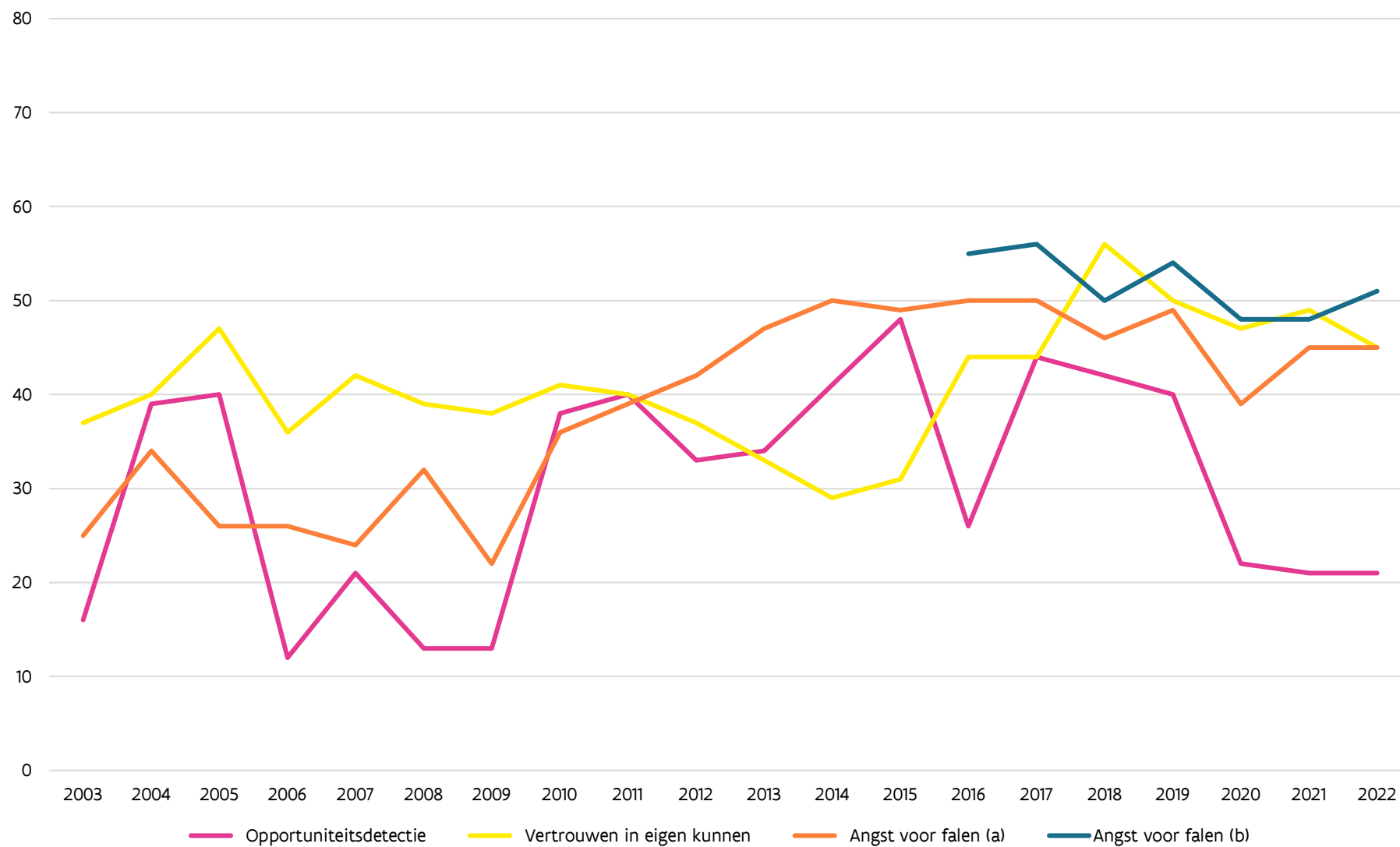
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Financiering van ondernemers																
Investeerder										5.8	7.5	6.3	6.0	/	8.1	8.8
Gemiddelde investering (in €)										11999	14679	21276	19166	/	13248	18303
Mediaan investeringen (in €)										5000	4500	11000	7500	/	4000	5000

Bron: De cijfers voor 2003-2015 werden overgenomen uit Holvoet et al. (2016) en maken deel uit van de internationale GEM-studie. Deze cijfers werden aangevuld met Bosma et al. (2013a, 2013b en 2014), en Holvoet et al. 2015a. De cijfers voor 2016, 2017 werden overgenomen uit Andries et al. (2017, 2018) en voor 2018, 2019, 2020 en 2021 uit Roelandt & Andries (2019, 2020a, 2021, 2022).

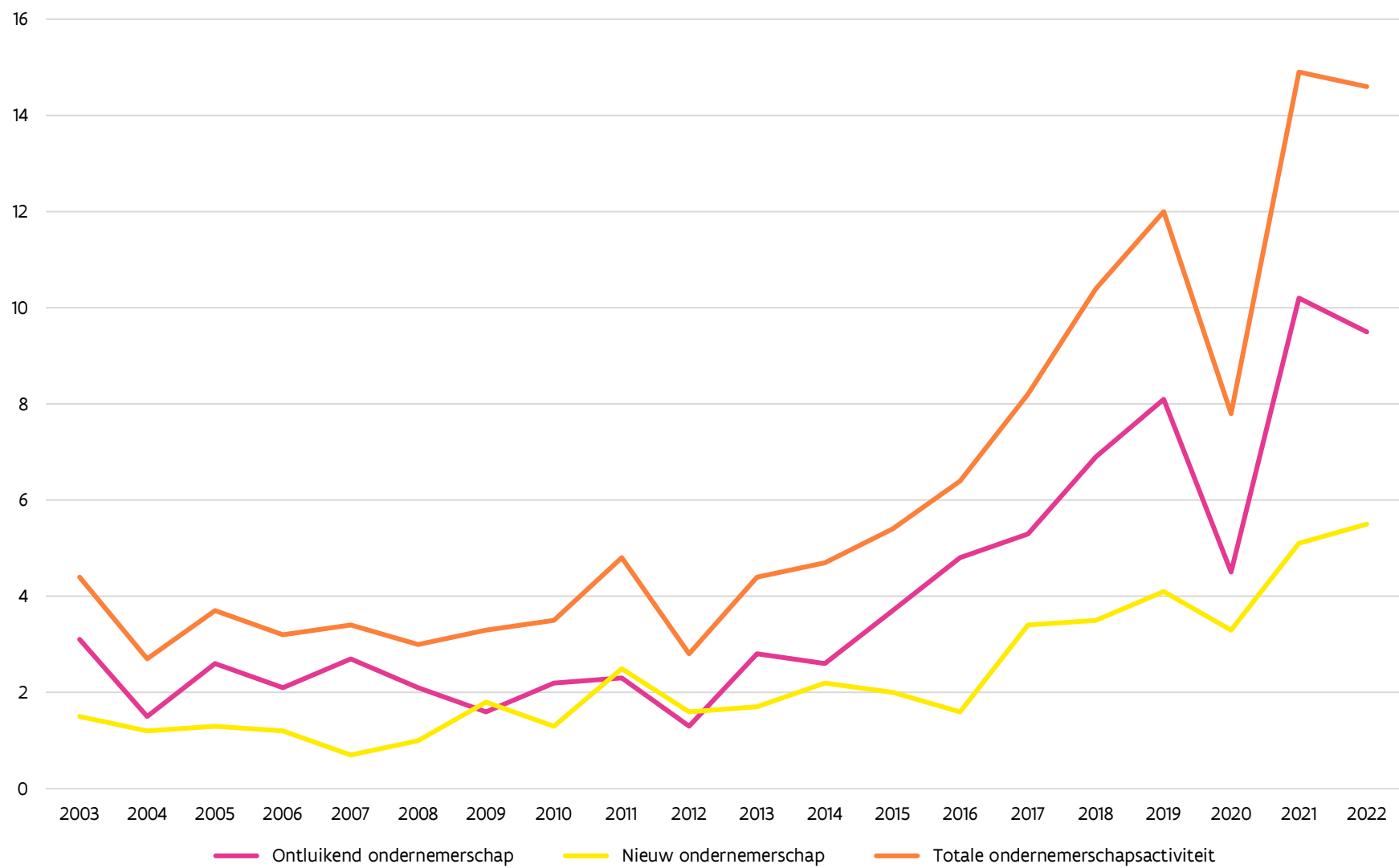
Figuur 8 Evolutie van de maatschappelijke perceptie (als % van de populatie)

Figuur 9 Evolutie van de zelfperceptie (als % van de populatie)

Figuur 10 Evolutie van de startersactiviteiten (als % van de populatie)

Vlaamse overheid
Departement Economie
Wetenschap en Innovatie
Koning Albert II-laan 35
1030 Brussel
info.ewi@vlaanderen.be

www.ewi-vlaanderen.be